



EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2012.4.16.
COM(2012) 174 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK
az európai metrológiai kutatási program (EMKP) időközi értékeléséről

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

az európai metrológiai kutatási program (EMKP) időközi értékeléséről

1. HÁTTÉR, A PROGRAM ÁTTEKINTÉSE

Az Európai Parlament és a Tanács 2009. szeptember 16-án elfogadott határozatával¹ az Európai Unió vállalta, hogy részt vesz az európai metrológiai kutatási program (EMKP) elnevezésű közös kutatási programban, és a 2009-től 2017-ig tartó időszakban a huszonkét részt vevő állam² hozzájárulásával megegyező összeggel, de legfeljebb összesen 200 millió EUR-ral hozzájárul a program végrehajtásához. Az említett határozat (a továbbiakban: EMKP-határozat) az EUMSZ 185. cikkén (az EK-Szerződés egykori 169. cikkén) alapul, amely lehetőséget ad arra, hogy a részt vevő államok – a többéves keretprogram végrehajtása keretében – tudományos, igazgatási és pénzügyi szempontokra kiterjedő önkéntes integrációs folyamat keretében összehangolják nemzeti kutatási programjaikat. A nemzeti kutatási programok közös végrehajtása célzott végrehajtó struktúra létrehozását vagy meglétét teszi szükségessé. Az EMKP esetében a részt vevő államok megállapodtak abban, hogy célzott végrehajtó struktúraként az Euramet e.V.-t³ javasolják kijelölni. A célzott végrehajtó struktúra feladatai közé tartozik az uniós pénzügyi hozzájárulás fogadása és az EMKP hatékony végrehajtásának biztosítása.

Alaptevékenységeként az EMKP kutatási, technológiafejlesztési, képzési és terjesztési tevékenységeket magukban foglaló többszereplős transznacionális projekteket (a továbbiakban: EMKP-projektek) finanszíroz. Tekintettel arra, hogy a metrológia területén a kapacitások koncentráltak, az EMKP-projektek központi elemeit a részt vevő államok nemzeti metrológiai intézetei és kijelölt intézetei (azaz olyan szakosodott intézetei, amelyek egyes, a nemzeti metrológiai intézetek tevékenységébe bele nem tartozó nemzeti szabványokért és kapcsolódó szolgáltatásokért felelősek) hajtják végre. A metrológia területén rendelkezésre álló kapacitások bővítése és diverzifikálása érdekében az EMKP – az EMKP-projektek kiegészítéseképpen – kutatói ösztöndíjrendszereket is finanszíroz.

Az EMKP-határozatban az Európai Parlament és a Tanács emlékeztetett arra, hogy a metrológia olyan, több tudományágat érintő terület, amely létfontosságú alkotóeleme a korszerű tudásalapú társadalomnak. A megbízható és egymással összehasonlítható mérésügyi szabványok és a megfelelő, validált mérési és vizsgálati módszerek alapul szolgálnak a tudományos haladás és a műszaki innováció különböző folyamatai számára, és ezáltal jelentős hatást gyakorolnak Európa gazdaságára és az európai lakosság életminőségére.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 912/2009/EK határozata (2009. szeptember 16.) a több tagállam által indított európai metrológiai kutatási és fejlesztési programban való közösségi részvételtől, HL L 257., 2009.9.30., 12. o.

² Belgium, a Cseh Köztársaság, Dánia, Németország, Észtország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Magyarország, Hollandia, Ausztria, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovénia, Szlovákia, Finnország, Svédország és az Egyesült Királyság, valamint Norvégia, Svájc és Törökország.

³ Nonprofit társaság, mely a német jog alapján jött létre.

Az Európai Unió „Európa 2020” elnevezésű növekedési stratégiája⁴ részeként az innovatív Unióra vonatkozó kiemelt kezdeményezésről elfogadott közleményében⁵ a Bizottság hangsúlyozta az intelligens, fenntartható és inkluzív gazdasági növekedés polgáraink szempontjából vett fontosságát, valamint azt, hogy ehhez konkrét célkitűzéseknek és fellépéseknek kell társulniuk uniós és nemzeti szinten egyaránt. Az EU stratégiájában központi helyet foglalnak el az Európai Unió innovatív Unióvá történő átalakítására irányuló erőfeszítések.

A források együttes mozgósítását, az áttörések elérését és a társadalmi kihívások kezelését lehetővé tévő európai kutatási és innovációs partnerségek koncepciójáról a Bizottság nemrégiben közleményt⁶ intézett a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez. A Tanács a vonatkozó következtetéseiben⁷ elismerte, hogy a partnerségek megkönnyíthetik a források optimális kihasználását, ezáltal pedig Európa szellemi tőkéjének teljes mértékű kiaknázását és az európai kutatási térség integrációjához történő hozzájárulást, és csökkenthetik a „felesleges duplikációt”. A partnerségek lehetővé teszik az európai és a nemzeti szintű szereplők egységes fellépését annak érdekében, hogy a rendelkezésre álló rugalmasság, méretgazdaságosság és mozgástér kihasználásán keresztül létrejöjjön a szükséges kritikus tömeg, közös jövőképek legyenek kialakíthatók és közös stratégiai menetrendek legyenek kidolgozhatók. Ezt az elvet követve alakította ki 2009 óta az EMKP a huszonkét részt vevő állam erős partnerségét.

Az EMKP-határozat értelmében a Bizottságnak a program megkezdése után három évvel független szakértők bevonásával időközi értékelést kell végrehajtania. Az időközi értékelés keretében elemeznie kell a célkitűzések teljesítésében elért eredményeket, ajánlásokat kell megfogalmaznia az EMKP számára az integráció további mélyítésének, illetőleg a végrehajtás minősége és hatékonysága javításának legmegfelelőbb módjaival kapcsolatban, ideértve a tudományos, az igazgatási és a pénzügyi szempontból vett integrációt is, továbbá értékelnie kell, hogy – különböző nemzeti kutatóközösségeik potenciális igényei fényében – megfelelő mértékű-e a részt vevő államok pénzügyi hozzájárulása.

A Bizottságnak az értékelés megállapításairól – saját észrevételei kíséretében – tájékoztatnia kell az Európai Parlamentet és a Tanácsot.

A Bizottságot az értékelés elkészítésében egy szakértői panel segítette, amely megállapításokat fogalmazott meg és közreadott egy időközi értékelő jelentést. Az időközi értékelő jelentés mélyrehatóan elemzi az EMKP által az eredetileg kitűzött célok teljesítésében elért eredményeket, és ajánlásokat fogalmaz meg a kezdeményezés integráltságának, minőségének és hatékonyságának további javítására kínálkozó legmegfelelőbb eszközökről.

Ez a jelentés a Bizottságnak a szakértők által az időközi értékelő jelentésben⁸ megfogalmazott legfontosabb ajánlásokkal kapcsolatban kialakított álláspontját mutatja be.

⁴ A Bizottság közleménye: „Európa 2020: Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája”, COM(2010) 2020 végleges, 2010. március 3.

⁵ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „Az Európa 2020 stratégia kiemelt kezdeményezése: Innovatív Unió”, COM(2010) 546 végleges, 2010. október 6.

⁶ „Kutatási és innovációs partnerségek kialakítása”, COM(2011) 572 végleges.

⁷ Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2011. december 8., 18349/11 RECH.

⁸ http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm

2. A FÜGGETLEN SZAKÉRTŐI PANEL IDŐKÖZI ÉRTÉKELESE: A BIZOTTSÁG ÉSZREVÉTELEI

A szakértői panel jelentése az EMKP-határozatban előírt szempontok mindegyikére kiterjedt és nagyszámú tény, észrevételt és ajánlást sorakoztatott fel. A Bizottság az időközi értékelő jelentést teljes egészében az időközi értékelési folyamat szerves részének tekinti, és ennek megfelelően e fejezet alábbi alfejezeteiben összefoglalja az EMKP-vel kapcsolatban az időközi értékelő jelentésben megfogalmazott legfontosabb megállapításokat és ajánlásokat, és mindegyikre vonatkozóan ismerteti saját álláspontját.

2.1. A végrehajtás minősége és hatékonysága

Amikor az EMKP végrehajtását egy úgynevezett kijelölt végrehajtó struktúrára javasolta bízni, a Bizottság az EUMSZ 185. cikkét és a költségvetési rendeletben a megbízott útján történő centralizált irányításra vonatkozóan megállapított szabályokat követte. A kijelölt végrehajtó struktúra feladatait az Euramet e.V. látja el, amelynek irányítási struktúrája az EMKP végrehajtása szempontjából hatékonynak és magas színvonalúnak bizonyult. Az EMKP működésében megfigyelhető pozitívumokat és a tudományos tartalom megalapozottságát is figyelembe véve a szakértői panel azt állapította meg, hogy az EMKP-nek a metrológiával foglalkozó szakemberek szűk körén túlmutató ismertsége előnyére válna mind a szélesebb értelemben vett érdekelték közösségének, mind pedig a társadalom egészének.

A Bizottság üdvözli az Euramet e.V. és az EMKP Bizottsága által az EMKP végrehajtásának első három évében (2009 óta) tanúsított erős elkötelezettséget és professzionális igazgatási munkát, és arra bátorít mindenkit, aki részt vesz az EMKP végrehajtásában, hogy folyamatosan törekedjen a végrehajtás minőségének és a program ismertségének javítására.

A Bizottság támogatja a szakértői panel azon ajánlását, hogy a fő teljesítménymutatók között – konkrét célértékek meghatározása mellett – a szerződések megkötésének időigénye is helyet kapjon, és ezáltal biztosítható legyen, hogy minden egyes projekt a kiválasztást követően a lehető leghamarabb kezdetét vehesse.

2.2. A részt vevő államok pénzügyi hozzájárulása

1. Az EMKP-határozat értelmében az Unió által nyújtandó hozzájárulás összege függ az egyes részt vevő államok által az EMKP finanszírozásának rájuk eső részét illetően tett hivatalos kötelezettségvállalásoktól, valamint a kedvezményezetteknek ténylegesen kifizetett összegektől. Az EMKP-határozat értelmében a huszonkét részt vevő államnak nemzeti hozzájárulásként mindösszesen legalább 200 millió EUR-t kell rendelkezésre bocsátania, melyből legalább 10%-ot készpénzben kell befizetni elsősorban az EMKP igazgatásával kapcsolatos folyó kiadások fedezésére (legfeljebb 16 millió EUR), a fennmaradó összeg pedig a támogatási rendszerek finanszírozását szolgálja. Az Euramet igazolta, hogy a részt vevő államok az EMKP-határozat 8. cikke alkalmazásában megfelelő pénzügyi garanciákat nyújtottak. A részt vevő államok által garantált összegek kiszámítása egy minden részt vevő államra külön meghatározott, előre rögzített kulcs alapján történik. A garanciákat az egyes részt vevő államok az adott állam vagy annak nemzeti metrológiai intézete által a Bizottság javára tett garanciavállalások vagy kötelezettségvállalási nyilatkozatok formájában nyújtották

2. A mai napig a részt vevő államok valamennyi hozzájárulási kötelezettségüknek teljes mértékben eleget tettek, és ennek kapcsán maradéktalanul tiszteletben tartották az EMKP végrehajtását szolgáló eljárásokat. A kiválasztott projektekhez nyújtott nemzeti hozzájárulások kapcsán ugyancsak maradéktalanul teljesült minden közösen megállapított eljárási szabály.

A Bizottság elismeri, hogy a részt vevő államok az eredetileg vállalt és az EMKP-határozatban rögzített valamennyi kötelezettségüknek eleget tettek, és egyetért a szakértői panellel abban, hogy finanszírozási modelljének köszönhetően az EMKP nagyfokú pénzügyi integrációt valósított meg.

2.3. A nemzeti metrológiai programok integrálása

Az EMKP-ra vonatkozó kezdeményezés célja a tárgyterületéhez tartozó nemzeti metrológiai kutatási tevékenységek összehangolása és integrálása, ennek érdekében pedig egy olyan közös kutatási program létrehozása, amely tudományos, igazgatási és pénzügyi szempontból egyaránt integrációt valósít meg.

A tudományos értelemben vett integráció szintje az EMKP egyik legnagyobb vívmányának tekinthető, ugyanakkor nagymértékben előnyére válik az érintett nemzeti metrológiai programoknak is. A nagy kihívások elve alapján működő program széles interdiszciplináris együttműködést hívott életre a nemzeti metrológiai kutatási programok között. Bár az EMKP-projektekben bizonyos mértékben külső partnerek is részt vesznek, részvételük foka és a programalkotásra való befolyásuk mértéke sokszor korlátozottnak tűnik, és az erőteljesen multidiszciplináris jellegű területeken minden bizonnyal növelhető lenne. Noha valóban indokoltnak tűnik, hogy az EMKP elsősorban a nemzeti metrológiai intézetek és az egyes részterületekre szakosodott nemzeti intézetek kompetenciáinak és képességeinek fejlesztésére és megerősítésére összpontosítson, a szakértői panel úgy hiszi, hogy a külső partnerek szakemberei új értéket hozhatnak ebbe a specializált közösségbe. Emellett bizonyos olyan területeken, amelyek túlmutatnak a tipikus metrológiai kutatási kérdéseken, a szélesebb értelemben vett kutatóközösség részvételének foka is növelhető lenne.

Azzal, hogy minden pályázati felhívás esetében biztosítja a lehetséges kutatási témák közös meghatározását és dönt a további megfontolásra érdemes témákról, az EMKP Bizottsága lett az a szereplő, amely egy közös stratégiai képet követve meghatározza az európai metrológiai kutatás prioritásait. A szakértői panel kiemelte, hogy az EMKP kutatási témái jól vannak megválasztva, hogy az EMKP világszerte elismerésnek örvend, és hogy képes elkerülni a költséges átfedéseket. Becslések szerint a területre irányuló nemzeti szintű finanszírozásnak mintegy 50%-át ma már az EMKP koordinálja, így nyilvánvaló, hogy a kifejezetten erre a területre fordított nemzeti források tudományos szempontból jelentős mértékben integrálva vannak.

Ugyanakkor említést érdemel, hogy – az EMKP-határozatnak megfelelően – a nagyobb és a kisebb hozzájárulók által az EMKP-re előirányzott források között jelentős a különbség. Ennek következménye, hogy a tudományos kompetenciák és a meglévő kutatási infrastruktúra területén nagyfokú divergenciák vannak, ami gyakran megnehezíti a mind a huszonnégy részt vevő államra kiterjedő teljes mértékű tudományos integráció megvalósítását. A kis, még fejlődésben lévő nemzeti metrológiai intézetek számára komoly akadály, hogy csupán korlátozott mértékben képesek szakértői szinten részt venni az EMKP-projektekben, és pénzügyi forrásaik is behatároltak. A szakértői panel véleménye szerint emiatt jelentős a veszélye annak, hogy a nagyméretű, tapasztalt és a kisméretű, még fejlődésben lévő

metrológiai intézetek kompetenciái és képességei közötti különbségek a jövőben inkább tovább nőnek, mintsem hogy csökkennének.

A Bizottság osztja a szakértői panel azon álláspontját, hogy a részt vevő országok képességei közötti különbségek bizonyos esetekben nőni látszanak, és egyetért a szakértői panel azon véleményével, hogy a kutatói ösztöndíjak rendszere hatékonyabban volna felhasználható a metrológia területén csupán korlátozott képességekkel rendelkező országok lehetőségeinek növelésére. A Bizottság teljes mértékben támogatja a szakértői panel azon ajánlását, hogy érdemes volna megvizsgálni, milyen mértékű rugalmasságot kínálnak a mobilitási ösztöndíjak e nehézség leküzdésére.

Az igazgatási szempontból vett integráció az Euramet e.V.-ben testesül meg, amely jól működő, professzionális szervezetnek bizonyult. A szükséges pontokon sikerült javítani a vezetés működésén, és ez a folyamat ma is tart; ennek köszönhetően az EMKP végrehajtása hatékonynak mondható. A jelenlegi vezetési struktúra hatékonynak és integráltnak egyaránt tekinthető.

A szakértői panel ugyanakkor rámutatott arra, hogy érdemes volna megfontolni, miképpen csökkenthetők és egyszerűsíthetők a szükségtelen bürokratikus eljárások. A projektek koordinátorainak és résztvevőinek túlságosan nagy adminisztrációs terheket kell elviselniük, és a projektvégrehajtás késedelmeket szenvedhet a szerződéskötéssel kapcsolatos nehézségek miatt. A kutatói támogatási szerződésminta 2011-ben jobbá vált, és 2012-től már csak a támogatás legfontosabb aspektusaira terjed ki. E javulások ellenére a szakértői panel beszámolója szerint továbbra is sokan vélik úgy, hogy a kutatói ösztöndíjrendszer nem működik megfelelően, ezért újra kellene gondolni.

Másfelől a EMKP Bizottságának több tagja és a szakértői panel is hangot adott annak az aggályának, hogy szükség volna kellő számban olyan felkészült projektkoordinátorokra, akik a kiválasztási határozat meghozatala után azon nyomban el tudják indítani a projektet. A szakértői panel ezzel kapcsolatban azt állapította meg, hogy a jelek szerint általában véve nincs elegendő olyan kellően felkészült szakember, aki jártas a komplex nemzetközi kutatási projektek vezetésében.

A Bizottság ezért egyetért a szakértői pannellel abban, hogy jobban össze kellene hangolni az igazgatási eljárásokat, és arra bátorítja az Euramet e.V.-t, hogy a projektkoordinátorok és a potenciális projektpartnerek számára nyújtson képzést az európai kutatási projektek vezetéséről.

Pénzügyi szempontból az EMKP integráltsága magas szintet ért el, és a szakértői panel arra a megállapításra jutott, hogy a nemzeti intézeteknek a részt vevő államok által vállalt kötelezettségeknek megfelelő blokkosított finanszírozása miatt nehéz volna további pénzügyi integrációt elérni. Az EMKP a „virtuális közös kassza” modelljét követi, amely a hozzá társuló tartalékfinanszírozási mechanizmusnak köszönhetően a projektek finanszírozása szempontjából lényegében „valós közös kasszaként” funkcionál. Az EMKP irányítása és a nagyfokú pénzügyi integráció gondoskodik arról, hogy a rendelkezésre álló forrásokból minden egyes pályázati felhívás esetében kielégíthetők legyenek a pályázók igényei. Ily módon a központi és a független elbírálási folyamatban felállított rangsorokat mindhárom pályázati felhívás esetében maradéktalanul, kivétel nélkül sikerült tiszteletben tartani.

2.4. Haladás a célok teljesítése felé

Az EMKP céljainak teljesítésében elért eredmények értékelése érdekében a szakértői panel az előzetes hatásvizsgálatból indult ki,⁹ amely felvázolta az EMKP általános politikai céljait, közvetlen céljait és operatív céljait.

Az általános politikai célokkal kapcsolatban a szakértői panel megállapítja, hogy az EMKP jelentős eredményeket képes felmutatni az európai kutatási térségen belüli szabad tudásáramlás területén. Az Európa globális versenyképességét támogató tudás és növekedés megalapozása érdekében erőteljes együttműködés alakult ki a terület legfontosabb kutatási szereplői között. Az energiaügy, a környezetvédelem és az egészségügy területén előttünk álló nagy kihívásokra való részleges összpontosítás, a társadalmi igények kielégítésére való törekvés bővebb interdiszciplináris együttműködést tesz lehetővé a metrológiai közösségen belül. A szakértői panel ezzel kapcsolatban azt állapítja meg, hogy az EMKP egy valóságos „európai metrológiai kutatási térséget” hoz létre, és ezáltal hozzájárul az európai kutatási térség egészének kiépítéséhez.

A közvetlen célok tekintetben a szakértői panel azt a strukturáló hatást emeli ki, amelyet az EMKP a pénzügyi integráción keresztül már az első években elért. A szakértői panel egy másik hasznos strukturáló hatást is megemlít, amely a közös pályázati felhívások prioritásainak meghatározására irányuló, évente végrehajtott, jól átgondolt eljárásban érhető tetten, és amely a jelek szerint hatással van egyes országok nemzeti szintű prioritásaira. A strukturáló hatás egyértelműen nagyobb, a szétforgácsoltság pedig egyértelműen kisebb azokban az országokban, ahol a metrológiai kutatás centralizáltan működik. Egyelőre még korai volna az EMKP-nek az iparra, a társadalomra és az új technológiák hasznosítására kifejtett ilyen jellegű strukturáló hatásait értékelni, a szakértői panelnek azonban a jelek szerint meggyőződése, hogy sikerült elérni egy kritikus tömeget, amire az EMKP nélkül esély sem lett volna.

Az EMKP operatív céljai olyan területeket érintenek, mint a nagy kihívások kezelése, a kapacitásépítés, a kutatási infrastruktúrához való szabad hozzáférés, a széles kutatóközösséggel folytatott együttműködés növelése, a korszerűsítés, a fiatal kutatók mobilitása, a nemzetközi törekvések jobb koordinálása, a szabályozás és a szabványosítás támogatása, valamint az ipar vagy a gazdasági növekedés támogatása. Az EMKP-határozat szerint az EMKP ezeket az operatív célokat a következőképpen fogja valóra váltani:

- a) a metrológiai kutatás területén meglévő kiválóság összefogásával – olyan versenyalapú közös kutatási projektek (az EMKP-projektek) létrehozásával, amelyek a részt vevő államok nemzeti metrológiai intézeteinek és kijelölt intézeteinek hálózataiból létrehozzák azt a kritikus tömeget, amely a metrológia területén előttünk álló legfontosabb európai szintű kihívások kezeléséhez szükséges;
- b) azzal, hogy a rendszert nyitva tartja a legkiválóbb kutatók előtt – a szélesebb európai kutatóközösség részvételének növelésével, kutatói ösztöndíjak útján;
- c) kapacitásépítéssel – az európai metrológiai kutatóközösség kapacitásának növelésével, a korlátozottabb metrológiai kutatási potenciállal rendelkező Euramet-tagországokat célzó kutatói mobilitási ösztöndíjak útján.

⁹ Jelentés a hatásvizsgálatról, SEC(2008) 2949.

A szakértői panel nagy megleléedéssel nyugtázta, hogy a programnak sikerült összefognia a metrológiai kutatás területén meglévő kiválóságot. A szakértői panel véleménye szerint az Euramet e.V. és az EMKP Bizottsága dicséretet érdemel a tudományos koordináció elősegítésében végzett munkájáért. A szakértői panel bátorítja az egyes pályázati felhívások stratégiai kutatási témáinak kiválasztására irányuló eljárás esetleges jobbítását annak érdekében, hogy az EMKP nyitottabb legyen az érdekeltek releváns igényeire. Ily módon erőteljesebb támogatás biztosítható az eredmények ipari és szabályozói szintű hasznosítása számára, ugyanakkor a megvalósításhoz szükség lehet a nemzeti intézeteknél és másutt meglévő metrológiai kutatási kapacitások bővítésére.

A Bizottság támogatja a szakértői panel ajánlását és arra bátorítja az Euramet e.V.-t, hogy a stratégiai kutatási témák prioritásainak meghatározása kapcsán – különösen a nagy társadalmi kihívások esetében, ahol kívánatos lenne a nyitottabb szemlélet – vizsgálja meg az érdekeltek számára szervezett műhelytalálkozók potenciális hozzáadott értékét.

A Bizottság a szakértői testület azon ajánlásával is egyetért, hogy egyes kutatási témák esetében előnyös lenne nagyobb súllyal figyelembe venni az eredmények gyors európai hasznosítására vonatkozó hatáskritériumot.

A metrológiai kutatóközösség központi szféráiban meglévő kiválóság összefogásában elért nagy sikerekkel ellentétben a kiváló tudomány előtti nyitásban eddig csupán korlátozott eredményeket sikerült elérni. A szakértői panel beszámolója szerint kívülről, az európai kutatóközösség egésze szemszögéből nézve az EMKP továbbra is egyértelműen meglehetősen zárt világnak látszik.

A Bizottság ezért arra bátorítja az Euramet e.V.-t, hogy a szakértői panel ajánlásának megfelelően vizsgálja meg, hogyan lehetne az ösztöndíjrendszereket jobban kihasználni a legjobb európai kiválósági központokkal való kapcsolódások megerősítésére.

Elemzésében a szakértői csoport azt is megállapítja, hogy az EMKP egyelőre nem hozta meg a tőle várt hatást a korlátozott mértékű metrológiai kutatási kapacitásokkal rendelkező és az ilyen kapacitásokkal egyáltalán nem rendelkező országok kapacitásainak fejlesztése területén. Míg egyes országok éltek a program kínálta lehetőségekkel és kiépítettek kapacitásokat a számukra stratégiaiailag fontos területeken, a jelek szerint a legnagyobb mértékben kutatásintenzív országokkal szemben a kapacitások tekintetében fennálló lemaradások tovább nőttek.

Megjegyzendő, hogy az EMKP jelenlegi, a kiváló tudomány előtti nyitást és a kapacitásépítést szolgáló mechanizmusai elsősorban az EMKP-n belüli ösztöndíjrendszeren alapulnak. Úgy tűnik, hogy a legnagyobb akadály nem az ösztöndíjrendszer pénzügyi kapacitásában van. A szakértői panel emlékeztetett arra, hogy jelenlegi formájában, az EMKP-határozatnak megfelelően az EMKP olyan kutatási program, amely tudományos kiválóságra törekszik, és konkrét operatív folyamatai és pénzügyi eszközei ennek vannak alárendelve; ez az oka annak, hogy a jelenlegi EMKP nem képes egykönnyen felvállalni a kapacitásépítés támogatásának összetett feladatát is. Ebben a vonatkozásban a szakértői panel érdekes és fontos ajánlásokat fogalmazott meg az EMKP esetleges hosszabb távú jövőjével kapcsolatban.

A Bizottság osztja a szakértői panel álláspontját a célok teljesítésében elért eredményeket illetően, és teljes mértékben támogatja azt az ajánlást, amely szerint szakértő közvetítők bevonásával kellene előmozdítani a korlátozott mértékű metrológiai kutatási kapacitásokkal

rendelkező országok nagyobb mértékű integrálódását, és ezáltal elősegíteni a fejlettebb országoktól való lemaradásuk csökkentését.

2.5. Az EMKP európai hozzáadott értéke

A szakértői panel határozottan azon a véleményen van, hogy az EMKP kiváló példát szolgáltat arra, mi minden érhető el az alapjaiban nemzeti szinten finanszírozott K+F-programok koordinálásával. A szakértők három olyan konkrét kérdést emeltek ki, amelyben az EMKP jelentős európai hozzáadott értéket képvisel:

- Az EMKP kritikus tömeget hoz létre akár olyan összetettebb, több tudományágat érintő témákban is, mint például a nagy társadalmi kihívások, amelyek kezelése egy-egy ország lehetőségeit messze meghaladná.
- Az EMKP jelentős erőforrásokat mozgósít, és huszonkét ország metrológiai kutatási erőfeszítéseit szervezi egyetlen egésszé. A szakértői panel becslése szerint az EMKP az Európában kifejezetten metrológiára fordított források mintegy 50%-ának felhasználását koordinálja, ami az EU hozzájárulását is figyelembe véve összesen 400 millió EUR-t jelent egyetlen közös programon belül.
- A szakértői panel elismeri, hogy az EMKP hozzájárult a kutatási erőforrások szétforgácsoltságának mérsékléséhez, és megállapítja, hogy az indokolatlan átfedések csökkentését a minden egyes közös pályázati felhívás kapcsán alkalmazott gondos előkészítés és végrehajtás (a közös programozás) biztosítja.

Mindemellett a szakértői panel arra bátorítja az Euramet e.V.-t, hogy fontolja meg, miképpen volna biztosítható az EMKP-projektek eredményeinek gyors európai ipari hasznosítása, és ezzel kapcsolatban azt javasolja, hogy hosszabb távon az Euramet e.V. szenteljen nagyobb figyelmet az innovációnak és a tudásátadásnak.

Az európai és a nemzeti szintű hozzáadott érték szempontjából ugyancsak fontos terület a szabályozás támogatása, mint például ahogyan az a környezetvédelmi szabályozás esetében, konkrétan pedig a vízügyi keretirányelv kapcsán történik. A szakértői panel emlékeztetett arra, hogy a jogi aktusok metrológiai vonatkozásainak meghatározása jó példája annak az esetnek, amikor az EMKP és az Euramet e.V. égisze alatt együttműködést folytató metrológiai kutatóközösségnek vezető szerepet kell kapnia a szabályozást megalapozó újszerű mérési módszerek kidolgozásában. A szakértői panel véleménye szerint ehhez széles körű előretekinthető tervezési munka szükséges, valamint az, hogy a nemzeti és az európai szintű szakpolitikai döntéshozókkal és szabályozó hatóságokkal idejekorán kezdetét vegye az együttműködés. Csakis az ilyen szinten folytatott együttműködés biztosíthatja az EMKP-ben az uniós szakpolitikai döntéshozatal támogatása szempontjából meglévő lehetőségek teljes mértékű kihasználását.

A Bizottság arra bátorítja az Euramet e.V.-t, hogy a szakértői panel ajánlásaiból kiindulva mérje fel, milyen lehetőségek rejlenek a szabályozásban részt vevő minisztériumokkal és egyéb kormányzati szervekkel, valamint a Bizottság érintett főigazgatóságaival szervezhető előretekinthető műhelytalálkozókban.

A szabályozási kérdésekben folytatott előretekinthető tervezés lehetősége mellett a szakértői panel felhívta a figyelmet arra is, hogy az „új technológiák” metrológiai vonatkozásai is olyan területet képeznek, ahol a metrológiai kutatóközösség támogathatja azon kialakulófélben lévő

ágazatok növekedését, amelyekben új vagy pontosabb mérési módszerek kidolgozására van szükség. Az „új technológiák” területén tehát a jelek szerint – akár közvetlenül az EMKP-projekteken belül, akár esetleg a hetedik keretprogram kapcsolódó projektjeivel és érintett szereplőivel való koordináció révén – fokozottabb együttműködést volna indokolt kialakítani a széles kutatóközösséggel.

A Bizottság üdvözli a szakértői panel azon ajánlását, hogy érdemes volna felmérni az EMKP és a hetedik keretprogram egyes szereplői és projektjei közötti, egymás munkáját támogató kölcsönhatások ösztönzésének lehetőségeit.

2.6. Az EMKP jövője a hetedik keretprogram után, általános tanulságok más közös programok számára

A szakértői panel véleménye szerint a folyamatban lévő EMKP-vel kapcsolatban a fentiekben ismertetett jobbítási lehetőségek mellett több olyan tanulság is levonható, amely a jövőben elindítandó közös programok számára lehet hasznos. E tanulságok között vannak általános jellegűek, de vannak olyanok is, például a nemzeti „intézményi vagy blokkosított” finanszírozás elterjedt alkalmazásával összefüggésben, amelyek csak az európai metrológiai szakmát érintik.

A Bizottság – anélkül, hogy a hetedik keretprogram utáni időszakkal és az EMKP jövőjével kapcsolatban bármilyen elkötelezettséget vállalna – üdvözli, hogy a szakértői panel tizenegy lehetséges kérdésben tanácsokat fogalmaz meg egy esetleges olyan jövőbeni kezdeményezésre vonatkozóan, amely lehetővé tenné az Euramet e.V. számára, hogy még magasabb szintű európai integrációt valósítson meg.

A jövőbeni közös programok szempontjából levonható tanulságok kapcsán a szakértői panel úgy véli, hogy az EMKP bizonyos esetekben példaként szolgálhat a közös programozási kezdeményezések és más jellegű, a közös tevékenység jogalapjaként az EUMSZ 185. cikkét igénybe vevő kezdeményezések számára. A szakértői panel arra a következtetésre jutott, hogy nem feltétlenül vannak minden érintett tagállamban folyamatban olyan programok, amelyek közös program formájában integrálhatók egymással, illetve előfordulhat, hogy az illető programok ehhez nem eléggé rugalmasak. Figyelembe kell venni, hogy a legtöbb EU-tagállamban csak korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre olyan versenyalapon igénybe vehető finanszírozás, amely európai szintű koordináció alá vonható.

A szakértői panel véleménye szerint a 185. cikk szerinti kezdeményezésekben különösen nehéz pénzügyi integrációt megvalósítani, és az EMKP ebben a tekintetben kiváló példáját adja annak, hogyan lehet egy, a természetben nyújtott hozzájárulásokból létrehozott „virtuális közös kassza” felhasználásával rendkívül magas fokú pénzügyi integrációt elérni.

A Bizottság üdvözli a szakértői panel felvetéseit a jövőbeni közös programokkal kapcsolatban, és – a későbbiekben a „Horizont 2020” keretprogram alapján létrehozandó közszektoron belüli társulásokban felhasználható tanulságok levonása érdekében – folytatja a 185. cikkben alapuló, folyamatban lévő kezdeményezések közötti koordinációra irányuló tevékenységét.

3. KÖVETKEZTETÉS

A 2009-ben huszonkét részt vevő állam közös kutatási programjaként megkezdett, az Euramet e.V. irányításával végrehajtott EMKP működési szempontból mára beérett kezdeményezésnek

tekinthető. A részt vevő nemzeti programok integrációja magas fokot ért el. A Bizottság ezért – az EMKP-határozatnak megfelelően – továbbra is támogatni fogja a megvalósítás alatt lévő programot.

Az EMKP három év eltelte után a legtöbb operatív célja tekintetében jól teljesít; ezek a célok az EMKP költségvetésének 85%-át teszik ki, és elsősorban a metrológiai kutatásban meglévő kiválóság összefogására irányulnak. A várakozások és a valóság között azonban jelentős az eltérés három kvantitatív hatásmutató: a kapacitásépítés, a szélesebb kutatóközösséggel való kölcsönhatások és a mobilitás tekintetében.

A Bizottság az Euramet e.V.-t és az EMKP irányításában szintén kitüntetett helyet elfoglaló EMKP Bizottságát arra buzdítja, hogy tegyenek meg minden szükséges lépést annak érdekében, hogy a program hátralévő részében ez a helyzet javuljon. Mindamellet, hogy nem szükséges az eredeti határozat módosítása, kívánatos, hogy az Euramet e.V. a szakértői panel fenti ajánlásai, valamint az Euramet-tagok által a kapacitásépítés, a szélesebb kutatóközösséggel való kölcsönhatások és az EMKP-n belüli mobilitás javítása érdekében hasznosnak vagy szükségesnek tartott esetleges további intézkedések szerint járjon el.

Végezetül a Bizottság készen áll arra, hogy az elkövetkezendő években – a „Horizont 2020” keretprogrammal és az EU többéves pénzügyi keretével kapcsolatos végleges döntés sérelme nélkül, az Európa 2020 stratégia tágabb politikai összefüggéseinek szem előtt tartásával – előzetes egyeztetéseket kezdjen és folytasson az Euramet e.V.-vel a jelenlegi EMKP-nek a következő programozási időszakban történő esetleges továbbviteléről.